

Vízimadarak gyűrűzése Mekszikópusztán

Ringing of aquatic birds at Mekszikópuszta

PELLINGER ATTILA

A madárgyűrűzések 100 éves hazai történetében a kezdeti, főként fiókakorban végzett jelölések után a függönyháló alkalmazása terjedt el, amely módszer csak korlátozottan alkalmazható vízimadár (elsősorban partimadár) fajok befogására tudományos célú madárgyűrűzéshez. Más eszközök használata lényegesen ritkább a madárvonulás-kutatás gyakorlatában, emiatt a függönyhálóval nem vagy alig fogható fajok vonulásának vizsgálata háttérbe szorult. Természetvédelmi jelentőségükhöz képest lényegesen kevesebb információval rendelkezünk a récefélékről és a partimadarakról. Ezek közül a nálunk fészkelő fajok mellett a jellemzően tengerparti migrációs útvonalat követő fajok állományainak egy része is megjelenik a Kárpát-medence vizes élőhelyein, azonban e populációk eredete és vonulásuk számos kérdése is nyitott.

Mekszikópusztán a terület adottságaihoz adaptált módszert fejlesztettünk ki a befogáshoz, ehhez tartozik a speciálisan e célra tervezett varsák használata, amelyekkel biztonságosan, jelentős számban foghatóak a vízimadarak (Pellinger, in press). Mekszikópuszta ma az egyetlen erre specializálódott hazai madárgyűrűző állomás. Az alkalmazott módszer az elárasztások nyár végi, részlegesen kiszáradt állapotának idején a partimadár-vonulás fő időszakában teszi lehetővé a hatékony terepi munkát az újbóli elárasztásig. Ekkor nagy számban jelölhető a réti cankó (*Tringa glareola*), a sárszalonna (*Gallinago gallinago*) és a kis lile (*Charadrius dubius*), valamint a havasi partfutó (*Calidris alpina*), ez utóbbi főként azokban az években, amikor a fogási időszak szeptember végéig, október elejéig kitolható. Ezek mellett kisebb mennyiségben fogjuk és gyűrűzzük az apró partfutótól a tőkés récéig terjedő testméretű vízimadár fajokat. Csapadékos időjárás esetén, amikor az elárasztások nagyrészt nem száradnak ki, vagy teljes nyári kiszáradáskor e módszer nem alkalmazható. Nem dolgoztunk 1996, 1998, 2000, 2005 és 2006 években. A varsákkal emellett alkalomszerűen énekesmadár fajok egyedeit is fogjuk, ezek közül a barázdabillegető (*Motacilla alba*) és a sárga billegető (*Motacilla flava*) tömeges. Meglepő módon néhány vörös vércse (*Falco tinnunculus*) és karvaly (*Accipiter nisus*) is a varsákba került már.

1992 és 2006 között összesen 35 vízimadár faj 6191 példányát jelöltük. A befogott példányokról a gyűrűzést követően a jellemző biometriai adatok (szárnyhossz, csüd hossz, többféle módon mért csőr hossz, kondíció, testtömeg) is rögzítésre kerülnek. Ez lehetőséget teremt az ismert jellemzőkkel leírt populációkkal való összevetésre, illetve a vonulási hullámok elkülönítésére (Laczik & Pellinger, in press). Alkalomszerűen parazitákat, rágótetveket (*Phthiraptera*) gyűjtünk a befogott példányokról. Ezek közül 7 faj és 2 alfaj Magyarország faunájára nézve újnak bizonyult (Rékási, 2006).

A Mekszikópusztán gyűrűzött fajok külföldi megkerülési gyakorisága jelentősen eltér a gyűrűzött egyedszámokból várható arányoktól. A vadászattal érintett fajoknál, mint a csörgő réce (*Anas crecca*) és a sárszalonna (*Gallinago gallinago*) – amint arra számítani lehet – nagyobb a visszajelentések gyakorisága, ám egyes ritkán fogott fajok, mint az aranylile (*Pluvialis apricaria*) és a sarki partfutó (*Calidris canutus*) esetében meglepő módon ugyancsak magas ez az arány. Havasi partfutónál (*Calidris alpina*), amelyből 1999-ben kiemelkedően sokat (1229 pld.) sikerült meggyűrűzni számos megkerülési adattal rendelkezünk. Ezekből a Kárpát-medencén átvonuló populáció telelőhelyeire és ún. hurokvonuló jellegére következtethetünk (Laczik & Pellinger, 2008). Külföldön jelölt példányokat fogtunk vissza a havasi partfutó, a kis lile és a réti cankó esetében.

A vízimadár fajok hazánkban fészkelő és vizes élőhelyeinken átvonuló populációinak vonuló és telelőhelyeiről rendelkezésre álló hiányos ismereteink a gyűrűzések folytatását, sőt kiterjesztését indokolják. Különösen igaz ez a tavaszi időszakra, hiszen a tavaszi vonulási időszakban korábban nem dolgoztunk. Mivel a költési időszak után túlnyomórészt frissen repülővé vált fiatal egyedek kerülnek a varsákba, a fészkelőhelyre tartó, legalább egy teletést túlélő madarak befogásával nagyobb eséllyel számíthatunk másutt jelölt példányok visszafogására.

Summary

The ringing site at Mekszikópuszta is the only station, which is specialized on aquatic birds in Hungary. The capture of birds started in 1992 with walk-in-traps, 6191 individuals belonging to 35 species of birds were captured and ringed between 1992 and 2006. The most common species appeared to be Wood Sandpiper (*Tringa glareola*), Common Snipe (*Gallinago gallinago*), Little Ringed Plover (*Charadrius dubius*) and Dunlin (*Calidris alpina*) during the autumn migration. General biometric data were recorded from all bird individuals. Ectoparasites such as lice (*Phthiraptera*) were also collected of which 7 species and 2 subspecies are new country records for Hungary. There are re-records of birds ringed in Mekszikópuszta from several European and African countries and we also capture birds ringed elsewhere. It would be desirable to develop the programme extending the ringing period, especially with the inclusion of the spring migration period.

Irodalom

Laczik D. & Pellinger A. (2008): Autumn migration of Dunlin (*Calidris alpina*) at Mekszikópuszta, Northwest Hungary. *Ornis Hungarica*, 15–16: 103.

Pellinger A. (in press): Vízimadarak befogása varsával.

Rékási J. (2006): Újabb adatok a Mekszikópusztán gyűjtött rágótetvekről (*Phthiraptera*). *Szélkiáltó*, 12: 20–22.